

Rushåndhevingsutvalget
v/ Utvalgets sekretær Jens Johannes Andenæs

Dato
05.12.2023

Innspill til Rushåndhevingsutvalget fra Mental Helse

Mental Helse takker for invitasjonen til å komme med et høringsinnspill til utvalget. Mental Helse er Norges største bruker- og medlemsorganisasjon innen psykisk helse. Med over 10.000 medlemmer fordelt over hele landet bidrar vi til å skape gode møteplasser og drifter relevante hjelpetjenester og prosjekter som bidrar til bedre psykisk helse for befolkningen. Våre 350 brukerrepresentanter bidrar til høy brukermedvirkning i helsetjenestene. Våre lokallag drifter over 150 møteplasser over hele landet.

Vi har tidligere levert hørings svar til "NOU 2019:26 - Fra straff til hjelp" hvor vi tar til orde for at rusavhengige i større grad skal bli møtt med behandling fremfor straff, og vårt innspill tar utgangspunkt i dette hørings svaret.

Mental Helse vil først fremheve at det er meget uheldig for tilliten til utvalget og regjeringen i denne saken, at det kun er valgt tre mennesker og alle med juridisk bakgrunn til utvalget. Med det bakteppe av de siste års offentlige debatt og avsløringer rundt ruspolitikk og juridisk praksis er den ensrettede sammensetningen av utvalget beklagelig.

Regjeringen har igjen valgt å ikke inkludere brukerorganisasjonene eller noen med brukererfaring i et utvalg som skal definere hjelp og straff for en marginalisert og diskriminert gruppe. Regjeringen har heller ikke valgt noen med rusfagkunnskap fra helse, sosial eller politi. Dette vil naturligvis føre til en skepsis fra brukerorganisasjoner og fagmiljøene rundt rus og gi en betydelig svakere rapport uavhengig av innhold og konklusjon i rapporten. Mental Helse vil anmode regjeringen sterkt om å revurdere fagsammensetningen i utvalget.

Det er meget viktig med juridisk fagkunnskap i dette utvalget og det er ingen tvil om kunnskapsnivået eller erfaringen til de tre som sitter i utvalget. Men det er urimelig å forvente av mennesker som har strafferettslig prosessert og dømt medborgere til fengsel og straff i en hel karriere, under det nåværende strafferettslige paradigme, kan klare å komme til nye konklusjoner rundt rettspraksisen.

Mental Helse ønsker redusert rusbruk og reduserte skader av rusbruk i Norge. Vi mener at mennesker som har vanskelig forhold til lovlige og ulovlige rusmidler skal oppleve å bli møtt med respekt og likeverd av både helsetjenestene, de sosiale tjenestene og rettsvesenet.

Side 1 av 2

Det finnes ingen god evidens for at mennesker med rusvansker som møtes av justis- og helsevesen med straff, moralsk pekefinger og utenforskap, får reduserte skadevirkninger eller redusert bruk av rus. Effekten av et moralistisk strafferegime mot unge førstegangsbrukere er spesielt uheldig, det er kostbart og virker mot sin hensikt. Det å bli satt utenfor samfunnet, arbeidsliv, utdanning, og å bli jaget av politi fører snarere til økte skader og overdoser, og ikke minst til forverret psykisk helse.

I 2022 var det 321 overdosedødsfall i Norge. Ifølge FHI kom flertallet av disse fra reseptbelagte smertestillende opiatere og metadon som en får på apoteket. Overdosene skjedde ikke bare i de miljøene som en tenker er tradisjonelle rusmiljøer, men hjemme hos mennesker med hus, familie og jobb, hvor mange allikevel hadde store rusvansker.

En rusavhengig person er ikke den stereotypen vi forestiller oss. Og de som er avhengige av et rusmiddel, bruker ofte andre rusmidler de ikke har avhengighetsforhold til.

Kommentarer til mandatet

Mandatet fremstår som selvmotsigende og skapt med mål for å gi argumenter for en løsning som ikke er grunnlagt i den virkelige verden, men mer mot å løse et politisk problem. Det er som om det ønskes en mer human behandling av personer med veldig helseskadelig bruk av rus, samtidig som vi skal beholde en streng moralistisk straffelinje. Det fremstår som en umulig oppgave. Dette blir spesielt tydelig i oppdraget med å lage en rettslig avgrensning av begrepet rusavhengig.

Avsluttende kommentarer

Rusbruk og rusavhengighet er ikke en utfordring som kan løses juridisk. Det må løses ved å styrke helsetjenestene, og ikke minst sette kommunene i stand til å forebygge godt.

Mental Helse mener:

- at helsetjenestene må organiseres så de i større grad jobber tverrfaglig og ser hele mennesket, også når det gjelder utfordringer med rus.
- det er uheldig at svært få fullfører påbegynt rusbehandling. Tilbakemeldingene tilsier at manglende mulighet til å påvirke egen behandling er den viktigste årsaken. Derfor må det legges bedre til rette for økt medvirkning til egen behandling.

Mental Helse mener at gode relasjoner, meningsfull aktivitet og tilhørighet forebygger utenforskap og skadelig rusbruk blant unge. Dette får vi til med å bekjempe fattigdom og økonomiske forskjeller, samt målrettet forbyggende arbeid mot nye foreldre, barnehage, skole og muligheter for arbeid. Ikke en hard straffelinje.

Med vennlig hilsen

Ole-Marius Minde Johnsen /s/
Landsleder

Linda Berg-Heggelund /s/
Generalsekretær

Side 2 av 2